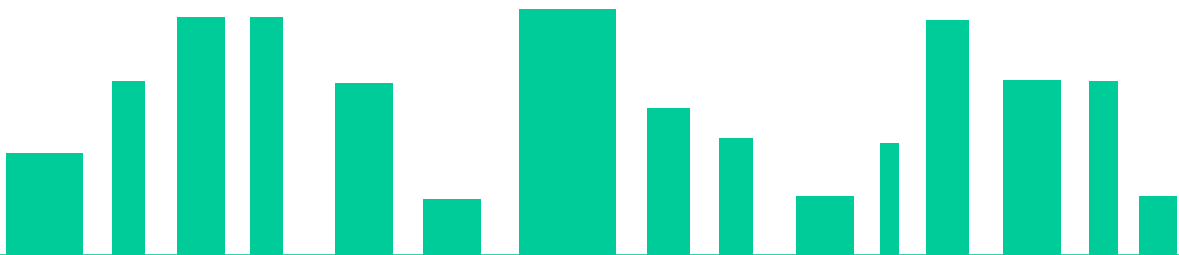

Уредници / Editors
Др Александар Јевтић / Aleksandra Jevtić, Ph.D.
Мр Борко Драшковић / Borko Drašković, Mag

- I УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ У НОВОМ ЗАКОНУ – ОБЈАШЊЕЊА, ИСКУСТВА И ЖЕЉЕ
- II АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ НОВОГ ЗАКОНА О ПОСТУПКУ УПИСА У КАТАСТАР НЕПОКРЕТНОСТИ; НАЦИОНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА – ГЕОСРБИЈА, НОВИ САДРЖАЈИ; РГЗ – ОЗАКОЊЕЊЕ БЕСПРАВНО ИЗГРАЂЕНИХ ОБЈЕКТА
- III БУДУЋНОСТ ЈЕ ПРЕД НАМА! КАКВА ЈЕ?

- I URBAN PLANNING IN NEW LAW – EXPLANATIONS, EXPERIENCE AND DESIRES
- II THE ANALYSIS OF THE IMPLEMENTATION OF THE NEW LAW ON THE PROCEDURE OF REGISTRATION IN REAL ESTATE CADASTRE; NATIONAL GEODATA INFRASTRUCTURE – GEOSERBIA, NEW CONTENT; RGA – THE LEGALISATION OF ILLEGALLY BUILT BUILDINGS
- III THE FUTURE IN THE FRONT OF US! HOW IT LOOKS?

Удружење урбаниста Србије

Serbian Town Planner Association

УДРУЖЕЊЕ УРБАНИСТА СРБИЈЕ
SERBIAN TOWN PLANNERS ASSOCIATION

РЕПУБЛИЧКИ ГЕОДЕТСКИ ЗАВОД
REPUBLIC GEODETIC AUTHORITY

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНО-СТРУЧНИ СКУП
15. ЛЕТЊА ШКОЛА УРБАНИЗМА

INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PROFESSIONAL CONFERENCE
15TH SUMMER SCHOOL OF URBANISM

- I УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ У НОВОМ ЗАКОНУ: ОБЈАШЊЕЊА, ИСКУСТВА И ЖЕЉЕ**
  - II АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ НОВОГ ЗАКОНА О ПОСТУПКУ УПИСА У КАТАСТАР НЕПОКРЕТНОСТИ; НАЦИОНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА – ГЕОСРБИЈА, НОВИ САДРЖАЈИ; РГЗ – ОЗАКОЊЕЊЕ БЕСПРАВНО ИЗГРАЂЕНИХ ОБЈЕКТА**
  - III БУДУЋНОСТ ЈЕ ПРЕД НАМА! КАКВА ЈЕ?**
-
- I URBAN PLANNING IN NEW LAW – EXPLANATIONS, EXPERIENCE AND DESIRES**
  - II THE ANALYSIS OF THE IMPLEMENTATION OF THE NEW LAW ON THE PROCEDURE OF REGISTRATION IN REAL ESTATE CADASTRE; NATIONAL GEODATA INFRASTRUCTURE – GEOSERBIA, NEW CONTENT; RGA – THE LEGALISATION OF ILLEGALLY BUILT BUILDINGS**
  - III THE FUTURE IN THE FRONT OF US! HOW IT LOOKS?**

30 мај-1. јун 2019. / May 30-June 1, 2019

Група аутора: I УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ У НОВОМ ЗАКОНУ ОБЈАШЊЕЊА, ИСКУСТВА И ЖЕЉЕ / II АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ НОВОГ ЗАКОНА О ПОСТУПКУ УПИСА У КАТАСТАР НЕПОКРЕТНОСТИ; НАЦИОНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА – ГЕОСРБИЈА, НОВИ САДРЖАЈИ; РГЗ – ОЗАКОЊЕЊЕ БЕСПРАВНО ИЗГРАЂЕНИХ ОБЈЕКТА / III БУДУЋНОСТ ЈЕ ПРЕД НАМА! КАКВА ЈЕ?

Издавач: Удружење урбаниста Србије, Београд

За издавача: др Александар Јевтић

Уредници:

Др Александар Јевтић

Мр Борко Драшковић

Рецензенти:

Др Злата Вуксановић Мацура, Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ

Доц. др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет у Београду

Научни одбор:

Проф.др Александра Ђукић, председник, Архитектонски факултет Београд, УУС

Др Александар Јевтић, председник Удружења урбаниста Србије

Др Бранкица Милојевић, декан Архитектонско-грађев.-геод. факултета, Бањалука

Доц.др Ратка Чолић, Архитектонски факултет Београд

Др Ђорђе Милић, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

Др Божидар Манић, УУС, Институт за архитектуру и урбанизам Србије

Др Драган Јевтић, Министарство за прост.уређ, грађевин. и еко. Републике Српске

Др Ана Никовић, Институт за архитектуру и урбанизам Србије

Проф.др Нусрет Мујагић, Универзитети у Сарајеву и Тузли

Др Жақлина Ангеловска, Комора архитектата и инжењера Македоније

Проф.др Дарко Реба, директор, Департман за архитектуру и урбанизам ФТН, Нови Сад

Проф.др Петар Митковић, декан Грађевинско-архитектонског факултета, Ниш

Доц. др Милена Динић Бранковић, Грађевинско-архитектонски факултет, Ниш

Проф.др Драган Коматина Архитектонски факултет Подгорица

Мр Душан Минић, Удружење урбаниста Србије

Мр Миодраг Ференчак, Удружење урбаниста Србије

Др Бранислав Антонић, УУС, Архитектонски факултет Београд

Мр Мирослав Вујатовић, Бања Лука

Др Верољуб Трифуновић, Удружење урбаниста Србије

Проф.др Весна Златановић Томашевић, Удружење урбаниста Србије

Др Денис Амбруш, Осијек

Доц.др Драгутин Радосављевић, Удружење урбаниста Србије

Организационо-програмски одбор:

Зоран Д. Јовановић, председник, Удружење урбаниста Србије,

Републички геодетски завод

Др Александар Јевтић, Удружење урбаниста Србије

Милан Стојков, главни урбаниста града Сомбора

Светлана Јаковљевић, Удружење урбаниста Србије

Милка Павловић, Рума, Удружење урбаниста Србије

Драгана Сиљановић Козодеровић, Сомбор, Удружење урбаниста Србије

Мирољуб Станковић, ЈП Завод за урбанизам Ниш

Марија Пауновић Милојевић, УУС, Инфоплан, Аранђеловац

Гордана Ђилас, Нови Сад, Удружење урбаниста Србије

Татјана Симоновић, Чачак, Удружење урбаниста Србије

Славица Ференц, Шабац, Удружење урбаниста Србије

Јасна Ловрић, Нови Сад, Удружење урбаниста Србије

Марина Благојевић, Лепосавић, Удружење урбаниста Србије

Гордана Недељковић, Крушевац, Удружење урбаниста Србије

Ивана Јоксимовић, Лесковац, Удружење урбаниста Србије

Технички уредник: Светлана Јаковљевић

Дизајн корица: др Бранислав Антонић

Тираж: 500 примерака

Штампа: СГР ТОПГРАФ

Година: 2019.

ISBN: 978-86-84275-41-9

ИЗДАВАЧ ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА: РЕПРОДУКЦИЈА НИЈЕ ДОЗВОЉЕНА

ПРЕДГОВОР

Поштовани,

Већ 15 година се урбанисти Србије, Републике Српске и региона окупљају на Летњој школи урбанизма крајем месеца маја заједно са колегама из Републичког геодетског завода, да размене идеје и мишљења о комплексним урбанистичким темама.

Недавно усвојене измене Закона о планирању и изградњи, као и пратећа подзаконска акта настављају давно зацртану државну доктрину коришћења простора на првенствену корист оних који га желе мењати, дајући инструменте да се промене изврше у што краћем временском раздобљу. Да ли ће се у тој брзини изгубити пожељна и потребна валидација употребе простора уз планерску премису да он припада свима? Показаће будућност која је пред нама. Каква је? После низа суморних година сведоци смо новог инвестиционог циклуса и опоравка изградње. Опречна мишљења о неким актуелним пројектима указују на потребу квалитетније комуникације између доносилаца одлука и оних који би требало да те одлуке спроводе израдом урбанистичке документације, комуникације која мора искључити искључивост и донети разумевање и прихватање аргумената и једне, и друге стране. Јер, у недостатку толеранције, трпеће животно окружење, и сви који у њему обитавају.

Поштоване колегинице и колеге, сигуран сам да ћемо на добар део постављених питања добити одговоре на нашој летњој школи, а нека оно неодговорено настави да нас провоцира и води ка неким новим сазнањима.

Др Александар Јевтић, дипл.инж.грађ.
Председник Удружења урбаниста Србије

САДРЖАЈ

I УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ У НОВОМ ЗАКОНУ: ОБЈАШЊЕЊА, ИСКУСТВА И ЖЕЉЕ.....	1
<i>мр Миодраг Ференчак</i> КОМЕНТАР НА МАРГИНАМА ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ ИЗ 2018 ГОДИНЕ.....	3
<i>др Жаклина Ангеловска, Проф.др Страхиња Трпевски</i> ПРОМЕНЕ КАЗНЕНО-ПРЕКРШАЈНИХ ОДРЕДБИ У ЗАКОНИМА ЗА ПРОСТОРНО И УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ У ПЕРИОДУ ОД 1996 ДО 2016 У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ПРОМЕНУ КВАЛИТЕТА ЗАКОНА.....	15
<i>др.сци.Нусрет Мујаџић</i> УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ У ФЕДЕРАЦИЈИ БИХ – ИСКУСТВА И ПРОБЛЕМАТИКА У ПРИМЈЕНИ АКТУЕЛНОГ ЗАКОНА О ПРОСТОРНОМ УРЕЂЕЊУ.....	23
<i>др Жаклина Глигоријевић, Ана Граовац</i> АРГУМЕНТИ ЗА ГЕНЕРАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН НОВЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ	35
<i>др Божидар Манић, др Ана Никовић, Катарина Мајхеншек</i> ПЛАН ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ – ОСНОВНИ РЕГУЛАЦИОНИ ПЛАН?.....	43
II АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ НОВОГ ЗАКОНА О ПОСТУПКУ УПИСА У КАТАСТАР НЕПОКРЕТНОСТИ; НАЦИОНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА - ГЕОСРБИЈА, НОВИ САДРЖАЈИ; РГЗ - ОЗАКОЊЕЊЕ БЕСПРАВНО ИЗГРАЂЕНИХ ОБЈЕКТА.....	53
<i>мр Борко Драшковић, Василија Живановић, Мирослав Хрћан, Саша Рикановић</i> МОГУЋНОСТИ ПРИМЕНЕ РОДНО РАЗВРСТАНИХ ПОДАТАКА РЕПУБЛИЧКОГ ГЕОДЕТСКОГ ЗАВОДА	55
<i>Јелена Матић Вареница, мр Борко Драшковић</i> ЕВИДЕНЦИЈА О ОБЈЕКТИМА КОЈИ НИСУ УПИСАНИ У КАТАСТАР НЕПОКРЕТНОСТ..	63
<i>Слободан Костадиновић, Марко Драгутиновић</i> СПРОВОЂЕЊЕ ОЗАКОЊЕЊА МОДЕРНИМ ИНФОРМАЦИОНИМ СИСТЕМОМ Е-ШАЛТЕР	71
<i>Анита Божиновић</i> АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ НОВОГ ЗАКОНА О ПОСТУПКУ УПИСА У КАТАСТАР НЕПОКРЕТНОСТИ И ВОДОВА.....	79
<i>Србислав Станојловић, Немања Паунић, Милена Ивановић, Дарко Вучетић,</i> <i>Оливера Коматина, Владимир Митић</i> ЗНАЧАЈ КРАУДСОРСИНГ МОДЕЛА ЗА ПРИКУПЉАЊЕ ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА И ЊЕГОВА ПРИМЕНА У УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ	87
<i>Милена Ивановић, Немања Паунић, Ивана Штрбац, Србислав Станојловић, Дарко Вучетић</i> МОДЕЛ СТАНДАРДИЗАЦИЈЕ ПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА НА ПРИМЕРУ НАЦИОНАЛНОГ РЕГИСТРА ИНВЕСТИЦИОНИХ ЛОКАЦИЈА.....	95
<i>Ивана Штрбац, Немања Паунић, Олга Дамљановић, Бинела Бојовић, Срђан Дабић</i> РАЗВОЈ АКТИВНЕ ПАРТИЦИПАЦИЈЕ И ТРАНСПАРЕНТНОСТИ: ПРИМЕР КОЛАБОРАЦИОНЕ ПЛАТФОРМЕ НИГП-А.....	105
<i>Мирослав Хрћан, Урош Илић, Милена Ивановић, Катерина Шарламанова, Драгиша Симоновић</i> ПУБЛИКАЦИЈА ПЛАНИРАНЕ НАМЕНЕ ПОВРШИНА КРОЗ OGC СЕРВИСЕ И ПОВЕЗИВАЊЕ СА ВЕБ ГИС ОКРУЖЕЊЕМ.....	111
<i>Владимир Митић, Дарко Вучетић, Катерина Шарламанова, Урош Илић,</i> <i>Оливера Коматина, Драгиша Симоновић</i> SWE СЕРВИСИ.....	119

<i>Драгана Милићевић Секулић, Василија Живановић, Љубица Драгутиновић, Давор Ђуран</i> ДОНОШЕЊЕ ПРАВНИХ АКТА У СКЛАДУ СА <i>INSPIRE</i> ДИРЕКТИВОМ	125
<i>Василија Живановић, Драгана Милићевић Секулић, Љубица Драгутиновић, Ивана Штрбац,</i> ПРИМЕР УЛОГЕ РЕПУБЛИЧКОГ ГЕОДЕТСКОГ ЗАВОДА У ОСТВАРИВАЊУ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ.....	133
III БУДУЋНОСТ ЈЕ ПРЕД НАМА! КАКВА ЈЕ?	141
<i>Доц. др Ратка Чолић</i> УСПОСТАВЉАЊЕ СТРАТЕШКОГ ОКВИРА И НАЦИОНАЛНИХ ПРОГРАМА УРБАНОГ РАЗВОЈА У СРБИЈИ.....	143
<i>Душан Миладиновић, др Биљана Врбашки, Бојана Кулачин, Оља Толмач</i> НАСТАВАК ПУТА КА МОДЕЛУ ИНТЕЛИГЕНТНОГ ГРАДА НА ПРИМЕРУ ГРАДА НОВОГ САДА	151
<i>Лидија Стефановић Николић, Марија Марковић</i> ПРИНЦИПИ ОДРЖИВЕ УРБАНЕ МОБИЛНОСТИ.....	159
<i>Бојан Алимпић, Ксенија Лукић</i> НОВИ ИДЕНТИТЕТ ГРАДА КРОЗ РЕКОНСТРУКЦИЈУ ГЛАВНОГ ТРГА У ШАПЦУ.....	163
<i>Борјан Бранков, др Наташа Чолић</i> СПОВОЂЕЊЕ САВРЕМЕНИХ ИНСТРУМЕНАТА ПЛАНИРАЊА УРБАНОГ РАЗВОЈА У РЕГЕНЕРАЦИЈИ ЈАВНОГ ПРОСТОРА.....	173
<i>Ена Хаџић, Доц.др Малина Чворо</i> ПРОМЈЕНА САОБРАЋАЈНИХ ПРИОРИТЕТА И НАВИКА –ИЗАЗОВИ ГРАДА БАЊА ЛУКЕ КА СТВАРАЊУ ОДРЖИВЕ ГРАДСКЕ СРЕДИНЕ.....	181
<i>Ајла Гегућ</i> ОЖИВЉАВАЊЕ ГРАДСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ: ОДРЖИВА УРБАНА ОБНОВА И НОВИ ИДЕНТИТЕТ БРАУНФИЛДА У ГРАДСКИМ СРЕДИШТИМА ДУНАВСКЕ РЕГИЈЕ.....	189
<i>Зоран Хебар</i> БУДУЋНОСТ УРБАНИЗМА.....	197
<i>Проф.др Весна Златановић Томашевић, Срђан Зорић</i> СТРАТЕГИЈА ИНЖЕЊЕРСКОГ РИЗИКА У УРБАНИМ СИСТЕМИМА.....	209
<i>Милица Давидовић,Проф. др Александра Ђукић, др Бранислав Антонић</i> УРБАНА РЕГЕНЕРАЦИЈА БРАУНФИЛД ЛОКАЦИЈА КРОЗ КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА СТАРЕ ЖЕЛЕЗАРЕ У СМЕДЕРЕВУ.....	217
<i>др Неда Живак, Стеван Чукић</i> УЛОГА ПРОСТОРНОГ ПЛАНИРАЊА У ОЧУВАЊУ "УРБАНОГ ИДЕНТИТЕТА" МЈЕСТА.....	227
<i>Божена Стојић, Марта Минић, Милош Николић, Михаило Микавица, Јелена Словић,</i> <i>Ирена Костић, Сања Спасенић, Богдан Николић</i> ИНТЕГРАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПРОЈЕКТИ КАО ИНСТРУМЕНТ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ОДРЖИВОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА: ПРИКАЗ МАСТЕР ПРОЈЕКТАТА СТУДЕНАТА ГЕНЕРАЦИЈЕ 2014/2015.....	231
<i>Миљана Дринчић</i> СТРАТЕГИЈА ИНТЕГРАЛНОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА:СОМБОРСКИ ВЕНАЦ.....	241
<i>Милица Ристовић, Симона Тајић, Срђан Мићановић, Милица Ђорђевић, Маргита Вајовић</i> <i>Стефан Радуновић, Милица Лазаревић, Јана Миловановић, Милош Мандић, Ивана Савић,</i> <i>Стефан Хаџи Арсеновић, Младен Костадиновић,Невена Мандић, Вања Вујановић</i> ИНТЕГРАЛНИ ПРИСТУП КАО ОДГОВОР НА КОМПЛЕКСНОСТ САВРЕМЕНОГ КОНТЕКСТА И ДИНАМИКУ СТРУКЕ У ЊЕМУ – ПРИКАЗ ЗАВРШНИХ РАДОВА СТУДЕНАТА МАСТЕР ПРОГРАМА ИНТЕГРАЛНИ УРБАНИЗАМ, ГЕНЕРАЦИЈА 2017/18.....	251

<i>Анђелина Лучић</i> ИНТЕГРАЛНИ ПРИСТУП У УПРАВЉАЊУ РИЗИКОМ ОД КАТАСТРОФА –ПРИКАЗ МАСТЕР РАДОВА СТУДЕНАТА МАСТЕР ПРОГРАМА ИНТЕГРАЛНИ УРБАНИЗАМ	261
<i>Милица Томашевић, Ана Томић, Милена Ђукић, Валентина Стојановић</i> „УКЉУЧИ МЕ“ ПРОЈЕКАТ РАЗВИЈАЊА УРБАНИХ НАСЕЉА КРОЗ УПОТРЕБУ САВРЕМЕНИХ ТЕХНОЛОГИЈА ЗА ПОБОЉШАЊЕ ПРИСТУПАЧНОСТИ И ИНКЛУЗИЈУ УГРОЖЕНИХ ГРУПА ЉУДИ.....	267
<i>мр Александар Јевђенић</i> ИСКУСТВА У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ КАРТЕ БУКЕ НА ПРИМЕРУ НОВОГ САДА.....	277
<i>Бојан Алимпић, Јана Богдановић, Ксенија Лукић</i> ПАРТИЦИПАЦИЈА ГРАЂАНА У ОБЛИКОВАЊУ ГРАДА НА ПРИМЕРУ НАСЕЉА БЕНСКА БАРА У ШАПЦУ.....	287
<i>Клара Даниловић, Јелена Николић, др Владимир Ђорић</i> ПЛАНИРАЊЕ ОДРЖИВЕ УРБАНЕ МОБИЛНОСТИ У ГРАДОВИМА И ОПШТИНАМА У СРБИЈИ.....	299
<i>Бранка Благојевић, Мирела Чукић, Стеван Чукић</i> СТВАРАЊЕ НОВОГ ИДЕНТИТЕТА ГРАДА КРОЗ РЕВИТАЛИЗАЦИЈУ ПРОСТОРА КАСАРНЕ У БИЈЕЉИНИ	307
<i>др Денис Амбруш</i> (РЕ)КРЕАЦИЈА ГРАДСКОГ ЦЕНТРА – С ПРИМЈЕНОМ НА БЛОК ЦЕНТАР 3 У ОСИЈЕКУ	311
<i>Игор Мишчевић</i> ОЗАКОЊЕЊЕ СТАМБЕНИХ ОБЈЕКТА У РОМСКИМ ПОДСТАНДАРДНИМ НАСЕЉИМА У СРБИЈИ – АНАЛИЗА СТАЊА И ИЗАЗОВИ.....	319
<i>Проф. др Александра Ђукић, др Бранислав Антонић</i> ОКРУГЛИ СТО: УРБАНА ОБНОВА МАЛИХ ПОДУНАВСКИХ ГРАДОВА КРОЗ ПАРТНЕРСТВО И ЈАЧАЊЕ ТУРИЗМА – МОДЕЛ DANUB PROJEKTA.....	329

Борјан Бранков¹
др Наташа Чолић²

СПРОВОЂЕЊЕ САВРЕМЕНИХ ИНСТРУМЕНАТА ПЛАНИРАЊА УРБАНОГ РАЗВОЈА У РЕГЕНЕРАЦИЈИ ЈАВНОГ ПРОСТОРА

РЕЗИМЕ

Јавни простор у граду садржи просторну, али и друштвену компоненту. Док регенерација јавног простора може да буде катализатор урбаног развоја, квалитет јавног простора представља значајан индикатор квалитета живота. Уређеност јавног простора утиче и на развијање свести о граду као заједничком добру.

Један од кључних аспеката развоја јавног простора почива на принципима доброг управљања, уз задовољавање сета просторних и друштвених критеријума. У међународним оквирима се указује на потребу за учешћем спектра друштвених актера у планирању јавног простора, као његове значајне дијалогске компоненте. Савремене тенденције указују на потребу за ширењем поља деловања праксе урбаног развоја, где се мења и традиционална улога управе у регенерацији и одржавању јавних простора.

Овај рад пружа увид у глобални и ЕУ оквир за планирања урбаног развоја. Након тога, рад указује на постојеће стање јавног простора у Србији. Затим, анализира се улога постојећих инструмената урбаног развоја у Србији, при чему је посебан фокус на стратешком аспекту урбаног развоја (национална стратегија) и употреби савремених паметних и инклузивних решења у регенерацији јавног простора.

Кључне речи: јавни простор, инструменти урбаног развоја, стратегија, урбана регенерација, партиципација.

ABSTRACT:

Public space in the city has both spatial and social component. While the regeneration of public space can be a catalyst for urban development, the quality of public space represents a significant indicator of the quality of life. In addition, regulation of public space affects the development of the city awareness as a common good.

One of the key aspects of the public space development is good governance, as well as satisfying a set of spatial and social criteria. Internationally, there is an emphasis on the need for participation of different social actors in planning of public space, as an important dialogic component. Novel trends point to the need for expanding the field of urban development practice, where the traditional role of administration in regenerating and maintaining public space is a changing notion.

This paper points out to the existing state of public space in Serbia. After that, it provides an insight into the global and EU framework for urban development planning. The paper then analyses the role of existing urban development instruments in Serbia, with a special focus on the strategic aspect of urban development (national strategy) and the use of novel smart and inclusive solutions in the regeneration of public space.

Key words: public space, urban development instruments, strategy, urban regeneration, participation.

УВОД

Током последњих деценија, улога града се мења. Места интензивног друштвеног живота прерастају у комплексан систем активности повезаних кроз видљиву и виртуелну инфраструктуру. Оваква структура понекад не узима у обзир људску меру, као ни потребу за

¹ Борјан Бранков, истраживач стипендиста у Институту за архитектуру и урбанизам Србије, e-mail: borjanbrankov@gmail.com

² др Наташа Чолић, истраживач сарадник у Институту за архитектуру и урбанизам Србије e-mail: natasac@iaus.ac.rs,

друштвеним контактом. У таквом систему, деградирана урбана подручја захтевају одговарајуће улоге у граду како би постала покретачи развоја. С друге стране, град треба да прође кроз процес регенерације узимајући у обзир приступе одрживог развоја, што значи коришћење постојећих и економичних ресурса за постизање најбољих резултата. Домени примене савремених инструмената интегралног урбаног развоја се сагледавају у глобалним као и Европским повељама. У овом раду стављамо акценат на неке од смерница за одрживи и интегрални урбани развој јавних простора.

Уређење и управљање јавним просторима традиционално је под окриљем локалне самоуправе. Јавни простор представља један од важних показатеља стања квалитета живота у граду, не само у физичком већ и у друштвеном смислу. Урбана регенерација може значајно да утиче на развој града. Међутим, регенерација јавних простора у Србији се не одвија на адекватном нивоу. Постојећи јавни простори су занемарени, тешко доступни, често небезбедни и неадекватно прилагођени корисницима. Поред одређеног броја архитектонских конкурса који за тему имају јавни простор, мали број њих је изведен, док ниво партиципације у њиховом креирању није изражен. Реконструкцији јавних простора се често приступа са физичког аспекта, док се друштвени потенцијал таквих простора не сагледава у потпуности. Поред актуелног проблема постојећих, препознатих јавних простора, поставља се и питање како омогућити препознавање и активирање запуштених или неоткривених делова простора између јавне и приватне сфере у граду, који се у великој мери налазе у централним зонама града.

У параграфу 15 Нове урбане агенде Уједињених нација (UN Habitat, 2017) се наводи да националне власти имају водећу улогу у дефинисању и спровођењу политика и закона у области одрживог и интегралног урбаног развоја, док поднационални и локални ниво има исто толико значајан утицај. Од изузетне је важности да су остали стејкхолдери, цивилни сектор и грађани укључени у процес доношења одлука на транспарентан и одговоран начин. У циљу одрживог урбаног развоја, неке од процедуралних препорука агенде се односе на промовисање техничких инструмената управљања као што су информационо-комуникационих технологије, употребу отворених, партиципативних и кориснички оријентисаних дигиталних платформи и алата, као и употребу гео-информационих технологија. Подржава се наука, истраживање и иновације за прикупљање, анализу и стандардизацију података, као и за размену података. Наглашава се важност изградње капацитета и промовише урбана политика заснована на доказима.

Овај рад пружа увид у глобални и ЕУ оквир за планирања урбаног развоја. Након тога, рад указује на постојеће стање јавног простора у Србији. Затим, анализира се улога постојећих инструмената урбаног развоја у Србији, при чему је посебан фокус на стратешком аспекту урбаног развоја (национална стратегија) и употреби савремених паметних и инклузивних решења у регенерацији јавног простора.

ЈАВНИ ПРОСТОР И ПИТАЊЕ РЕГЕНЕРАЦИЈЕ

Локална управа је директни иницијатор развоја јавних простора и утиче на начине како се извештава о дизајну, инвестирању и имплементацији за те просторе, због тога је јавни простор јединствена и опипљива прилика за управљање. Јавни простори на нивоу суседства пружају драгоцену прилику за место сусрета и дружења чиме се изграђује социјална кохезија, уз равнотежу између великих и малих објеката, градских центара и децентрализованих насеља у расподели ресурса и друштвено одговорном планирању. Јавни простори којима се добро управља могу да буду катализатори за урбану регенерацију повећањем вредности околног земљишта. С друге стране, јавни простор је важан алат за унапређење квалитета мање развијених урбаних подручја.

Међународна пракса указује на позитивне ефекте одрживог јавног простора, у смислу доступности, безбедности, приступачности и дијалога. Отворени јавни простори се углавном посматрају као „физички, али и као дијалошки, простори који подстичу друштвену одговорност и утичу на квалитет живота у датом локалном контексту" (Чолић и Чолић, 2018:37). Транспарентности и учешће јавности у планирању и дизајну таквих простора се већ дужи низ година посматра као основна еманација демократије.

Функционалност градова зависи и од способности за прилагођавањем јавних простора променама, новим приоритетима и потребама. Технологија може помоћи у премошћивању јаза између физичких и виртуалних простора, омогућавајући корисницима простора да имају интерактивно искуство са областима које су њима у интересу. Креативни и паметни јавни

простори данас представљају платформу за окупљање посебно са друштвеног и културног, економског и еколошког нивоа (Bašová & Štefanová, 2017).

Јавни простори могу сачувати наслеђе (материјално и нематеријално) и бити референца за историју и припадност. Док објекти могу променити свој изглед, отворени јавни простори подсећају урбанисте на значај анализе морфологије и еволуције града. Значајно је да дугорочно планирање, али и брзе и јефтине стратегије трансформације, могу представљати значајан инструмент за подстицање учешћа јавности у дугорочном одржавању јавних простора, и тако утичу на побољшање квалитета живота и осећања заједништва.

Према УН Хабитату и Новој урбаној агенди, квалитетан јавни простор треба да омогући приступ особама са инвалидитетом, а посебно стимулише испољавање социјалних и културолошких аспеката друштвене заједнице (UN Habitat, 2017). Бројни су примери где заједнице (и појединци) могу имати користи од пројеката које они сами иницирају и спроводе. На тај начин они остварују стварне потребе, при чему се скраћује временски оквир имплементације, и пружају опипљиви резултати (Winterbottom, 2000).

Урбана регенерација јавних простора је комплексан концепт који обухвата економску, еколошку, социјалну, културолошку и политичку димензију развоја (Bianchini, 1993). Регенерација се углавном дефинише као трансформација места - стамбеног, комерцијалног или отвореног простора - који је показао симптоме физичког, друштвеног и/или економског опадања (Evans, 2005). Иако многа документа урбану регенерацију поистовећују са економским развојем, она све више се везује за развој заједнице, са посебним фокусом на социо-економске и социо-културне аспекте регенерације (Smith, 2006).

Повезивање друштвеног (инклузија, животност) са економским (конкурентност, раст) аспектом развоја кроз физичку регенерацију омогућава савремену тежњу за разумевање онога што се жели постићи на месту регенерације. Треба нагласити и неке од трендова у коришћењу јавних простора који се односе на привремену употребу простора, која представља флексибилну методу просторне производње и употребе јавног простора при чему су укинута неки успостављени приступи просторној контроли и употреби (Madanipour, 2018).

Јавни простор у Србији традиционално има значајни удео у друштвеним активностима становништва. У савременом контексту се истичу појединачни пројекти уређења јавних простора. Међутим, немали је број оних који не задовољавају шире аспекте и друштвене потребе корисника.

УПРАВЉАЊЕ УРБАНИМ РАЗВОЈЕМ

Међународне смернице о урбаном и територијалном планирању УН-Хабитата (UN Habitat, 2015), препоручују да националне власти, у сарадњи са другим владиним и осталим релевантним партнерима, промовишу умрежавање и дељење знања, техничке и социјалне подршке имплементацији урбанистичких и просторних планова, различите технологије прикупљања гео-просторних података, ИКТ, регистара имовине, као и "Дигиталне транзиције" као једне од 12 приоритетних тема ЕУ урбане агенде са фокусом на:

- прикупљање података (уз уважавање власништва),
- боље коришћење отворених база података,
- управљање подацима (узимајући у обзир индивидуалне и институционалне капацитете као и заштиту личних података),
- доступност дигиталних јавних услуга за особе са инвалидитетом и старије особе (у складу са међународним стандардима).

Међународне смернице о урбаном и територијалном планирању УН-Хабитата наглашавају значај националног нивоа власти у формулисању националног урбаног и територијалног политичког оквира који промовише одрживе обрасце урбанизације, укључујући одговарајући животни стандард за садашње и будуће становнике, економски раст и заштиту животне средине, уравнотежен систем градова и других насеља, као и јасна права и обавезе за све грађане, укључујући и сигурност закупа земљишта за угрожене друштвене групе као основу за урбанистичко планирање на свим нивоима (UN Habitat, 2015). Заузврат, урбано планирање треба да буде средство за превођење те политике у планове и акције, као и за пружања повратних информација које ће у будућности побољшати политику.

Важно је нагласити да је Нова урбана агенда заснована на Међународним смерницама о децентрализацији и приступу основним услугама за све, као што је наведено у параграфу 85 (UN Habitat, 2017). Посебан значај овог документа се огледа у истицању активности ЈЛС у спровођењу политике урбаног развоја, као и нужности стварања и одржавања инклузивног друштва у коме би целокупно становништво требало да има приступ основним услугама и јавним просторима у оквиру мреже.

Од усвајања Нове урбане агенде током 2017. године, у Републици Србији је спроведен низ активности у циљу подизања свести о значају урбаног развоја и спровођења политике урбаног развоја на локалном нивоу у складу са националним и међународним стандардима и смерницама за урбани развој. Извештај за Хабитат III у 2016. години је развијен у сарадњи Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и Сталне конференције градова и општина као удружења националних локалних самоуправа.

Стратегија одрживог и интегралног урбаног развоја Републике Србије до 2030. године први пут се израђује у Републици Србији. Нацрт стратегије тежи да сагледа потребе урбаног развоја, проблеме и потенцијале које урбана насеља носе као генератори развоја и активности. У исто време, она је и јавна политика и кључни инструмент за постизање одрживог урбаног развоја кроз интегрисани приступ. Како је урбани развој резултат активности и одлука у различитим секторима, главни задатак стратегије је успостављање координације у и дефинисање приоритета кроз координацију потреба и интереса различитих актера и омогућавање апсорпције различитих опција финансирања. Према савременим дефиницијама, Стратегија интегралног урбаног развоја представља кохерентан скуп одлука, које води национална влада кроз процес сарадње различитих актера у формулисању заједничке визије и заједничких циљева који се користе за усмеравање дугорочног трансформативног, продуктивног, инклузивног и одрживог урбаног развоја. Она је комплементарна традиционалним/формалним праксама планирања (Тркуља и остали, 2018). У процесу израде стратегије примењен је партиципативни и интегрисани приступ. Формирана је радна група за израду националне стратегије, састављена од представника релевантних министарстава, институција везаних за урбанизам и социјална питања и локалне самоуправе (градови Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац, Краљево, Ужице).

У националној стратегији је представљен преглед просторних димензија интегралног урбаног развоја. Просторне димензије омогућавају примену одговарајућег сета аналитичких инструмената за идентификацију проблема и потенцијала, као и мере за решавање тих проблема. Такође, оне садрже свеобухватни преглед сложених контекстуалних услова и фактора који одређују економске, еколошке и друштвене аспекте урбаног развоја. Просторне димензије посебно служе за превазилажење слабости у интегрисању и хармонизацији секторских политика које су усмерене ка циљевима и политика које су усмерене ка различитим интересима у спровођењу одрживог и интегралног урбаног развоја.

Значајно је нагласити да је неколико општина у Србији усвојило локалне стратегије интегралног урбаног развоја, где такви документи препознају значај јавних простора у постизању циљева политике одрживог развоја. Такође, поједини градови и општине у Србији су имали прилике да буду укључени у пројекте и програме финансиране из развојних фондова, које се у међународним оквирима сматрају основним инструментима интегралног урбаног развоја (Tasan-Kok & Vranken, 2011).

СПРОВОЂЕЊЕ САВРЕМЕНИХ ИНСТРУМЕНАТА ИНТЕГРАЛНОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА У РЕГЕНЕРАЦИЈИ ЈАВНИХ ПРОСТОРА У СРБИЈИ

Овај део рада се бави анализом нацрта националне стратегије урбаног развоја у односу на могућности сагледавања позиције и улоге јавних простора у оквиру развоја. Према Стратегији одрживог и интегралног урбаног развоја, постоји 5 пакета мера који садрже своје специфичне циљеве. Са друге стране, Стратегија обухвата шест подручја интервенције у оквиру којих се представљене мере могу применити (Тркуља и остали, 2018). Када се Стратегија анализира са посебним фокусом на јавне просторе и урбану регенерацију истих (и могућности партиципације корисника) могуће је издвојити значајне мере и пратити њихову употребу у подручјима интервенције. Оно што то омогућава је сагледавање у којим подручјима интервенције су јавни простори у фокусу.

Анализа националне стратегије у табели 1 приказује могуће комбинације пакета мера и подручја интервенције са специфичним ослонцем на тему регенерације јавних простора. Фокус посматрања мера и подручја интервенције јесу јавни простори и могућности

партиципације. Према појединачним мерама Стратешки правац 2 обухвата најјаснији приступ теми јавних простора са аспекта урбане регенерације, уређења и очувања простора. Исти образац се сагледава и у оквиру пакета мера 2.1 (Унапређење квалитета уређености и идентитета централних урбаних зона и јавних простора), чије се мера у већини тичу јавних простора.

Табела 1: Приказ односа пакета мера и приоритетних подручја интервенције са освртом на јавне просторе у оквиру Нацрта стратегије одрживог и интегралног урбаног развоја Републике Србије до 2030.

Пакети мера/подручја интервенције	Индустријске/ привредне и комерцијалне зоне и браунфилд локације	Бесправна изградња	Урбане матрице и централне урбане зоне	Подручја са концентр. социјалних проблема	Подручја са угроженом животном средином	Културна баштина
Одрживи, иноват. и инклуз. локални економски Развој	1.1 1.3	1.1	1.1 1.3	1.1 1.3	1.1 1.3	1.3
Уређеност и приступачност урбаног простора	2.1 2.2	2.1	2.1 2.2	2.1 2.2		2.1 2.2
Квалитет и доступност друштвених услуга	3.3	3.3 3.4	3.3 3.4	3.3 3.4	3.3 3.4	3.4
Унапређен квалитет животне средине	4.1	4.1	4.1	4.1	4.1	
Ефикасније управљање урбаним развојем	5.1 5.3	5.1 5.3	5.1 5.3	5.1 5.3	5.1 5.3	5.1 5.3

Подручје интервенције „Угрожене урбане структуре, урбане матрице и централне урбане зоне“ јасно приступа проблему јавних простора. Мере обухватају уређење и очување јавног простора, са акцентом на проблематику приступачности и безбедности. Сваки пакет мера који су предложени Стратегијом, а који обухвата јавне просторе, садрже појединачне мере које су јасније по питању начина односа са јавним простором. Према томе су издвојене следеће:

1.1.5 Ефикаснији развој и обнова зона и целина са недовољно искоришћеним урбаним капиталом

1.3.1 Успостављање новог и унапређење постојећег регулаторног оквира за реактивирање и развој браунфилд локација ради стварања одрживих урбаних структура у зонама захваћеним знатним губитком урбаних функција

2.1.1 Урбана обнова применом принципа мешовитих намена традиционалног градског ткива (враћање атрактивности централној зони, обогаћење понуде у насељима итд.)

2.1.2 Интензивније коришћење и прогушћавање урбаног простора

2.1.3 Урбана регенерација делова насеља који су изложени девастационим процесима

2.1.4 Уређење и очување јавних простора, на основу истраживања идентитета насеља, анкета грађана и урбанистичко-архитектонских конкурса (јавних или позивних) за оригинални урбани дизајн контекстуално примерен и приступачан за све

2.1.5 Унапређење приступачности и безбедности у урбаним насељима

2.2.2 Обнова и заштита објеката и целина градитељског и урбаног наслеђа које нису заштићена културна добра (традиционални типови, вернакуларна архитектура, индустријски објекти, архитектура и урбанизам после Другог светског рата, итд.)

2.2.6 Обезбеђење подршке културним активностима (подстицање и развој културних потреба, промоција активности, анимација и медијација у установама културе, интерпретација културног наслеђа, развој садржаја и програма за децу и младе)

3.2.2 Уређивање јавних површина и објеката у складу са концептом приступачности

3.3.6 Санација и обнова постојећих подстандардних или неуређених стамбених насеља и целина кроз њихово инфраструктурно опремање, изградњу објеката јавних намена и унапређење квалитета, приступачности и безбедности јавних простора

3.4.1 Подизање свести грађана и стејкоходера о њиховом праву укључивања у процес доношења одлука о урбаном развоју кроз информисање, консултације и активну партиципацију

3.4.2 Усмеравање партиципације ка јачању друштвене одговорности и балансирању јавних и приватних интереса у процесима доношења одлука

4.1.2 Унапређење квалитета ваздуха у урбаним насељима применом зелене инфраструктуре, кровног озелењавања, ограничавања кретања индивидуалним моторним возилима у централној урбаној зони, балансирања капацитета животне средине и птерећења изазваних људским активностима – у привреди, пољопривреди, туризму, енергетици итд.

5.1.3 Јачање ефективних јавних услуга, партнерства и дијалога, подршка супсидијарности, јачање улоге месне заједнице, усаглашавање и координација у доношењу одлука и управљању урбаним развојем, програмима и пројектима на више нивоа

5.3.2 Примена интегралног приступа у планирању урбаног развоја, прилагођавање „новог“ стратешког планирања урбаних насеља и традиционалног урбанистичког планирања

Сврха претходне анализе је била да се добије увид у улогу теме јавног простора у оквиру националне стратегије, као националног оквира за спровођење савремених инструмената одрживог и интегралног урбаног развоја на локалном нивоу. Ипак, треба нагласити да могућности за спровођење савремених инструмената интегралног урбаног развоја у регенерацији јавних простора у Србији треба да узму у обзир следеће могућности за унапређење праксе:

- (1) Јачање улоге месних заједница кроз принцип субсидијарности/блокчејн (blockchain),
- (2) Повећати осећај власништва и ниво поверења у локалној заједници, а посебно у погледу одржавања јавних услуга и других јавних добара;
- (3) Повећање домена е-услуга за пружање хоризонталне комуникације и учења, поред вертикалне;
- (4) Подстицање креативних снага и предузетника у циљу унапређења квалитета живота и квалитета услуга/опремљености јавних простора,

- (5) Ангажовање постојећег друштвеног капитала и стимулисање процеса у којем се различите заинтересоване стране подстичу да препознају заједнички интерес, и поред индивидуалних интереса (где се јавни простор најчешће посматра као јавни и заједнички интерес локалне заједнице);
- (6) **Коришћење 'меких' метода партиципације кроз различите врсте догађаја како би се мобилисале различите групе;**
- (7) Подстицање предузетника обезбеђивањем простора (brownfield) за свакодневно пословање под условом да се неке услуге врате заједници.
- (8) **Идентификација могућих извора финансирања на националном и међународном нивоу, као и развијање индивидуалних и институционалних капацитета за аплицирање и спровођење пројеката.**

ЗАКЉУЧАК

Намера да се регенерација јавног простора одвија адекватно, партиципативно и локално оријентисано посебно зависи од националних докумената, на основу којих се значај одређеног простора и инструменти могу јасније дефинисати, усмерити други акти и довести до адекватнијег локалног приступа проблему. У циљу идентификације могућих извора финансирања урбаних интервенција, нацрт стратегије одрживог и интегралног урбаног развоја Републике Србије до 2030. године пружа увид у проблематику посебних подручја интервенције кроз која се могу интегрисати различите мере развоја као и различити извори финансирања развоја.

Јавни простори, иако често нису у фокусу националне стратегије, јесу део скоро сваког подручја интервенције, циљева и пакета мера. На тај начин се омогућава препознавање специфичне проблематике локалног контекста кроз различита приоритетна подручја интервенције. Са друге стране, овај рад отвара питање проблематике локалних стратегија развоја, као и улоге јавног простора у њима. Важно је напоменути да адекватна регенерација јавног простора не може да постоји "у вакууму". Неопходно је ширење поља деловања праксе планирања урбаног развоја кроз препоруке које се односе на јачање принципа субвенционости, учешћа грађана, као и оснаживања месних заједница, у циљу стварања јавних простора који утичу на унапређење квалитета живота.

ЗАХВАЛНИЦА

Овај рад је резултат истраживања у оквиру националних научних пројеката „Улога и имплементација државног просторног плана и регионалних развојних докумената у обнови стратешког истраживања, мишљења и управљања у Србији“ и ии 47014 и пројекта „Просторни, еколошки, енергетски и друштвени аспекти развоја насеља и климатске промене – међусобни утицаји“, бр. ТР36035, финансираним од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије 2011-2018. и међународног пројекта DTP-SMF1-187 „Clever“ оквиру Interreg Danube Transnational Programme.

ЛИТЕРАТУРА

1. Bašová, S., & Štefancová, L. *Creative and smart public spaces. Inter. J. of Liberal Arts and Social Science*, 5(1), 2017, pp. 17-33.
2. Bianchini, F. *Culture, conflict and cities: issues and prospects for the 1990s. Cultural policy and urban regeneration: The West European experience*, 1993, pp. 199-213.
3. Evans, G. *Measure for measure: Evaluating the evidence of culture's contribution to regeneration. Urban studies*, 42(5-6), 2005, pp. 959-983.
4. Madanipour, A. *Temporary use of space: Urban processes between flexibility, opportunity and precarity. Urban Studies*, 55(5), 2018, pp. 1093-1110.
5. Smith, M. K. (Ed.). *Tourism, culture and regeneration*. 2006, Cabi.
6. Tasan-Kok, T. i Vranken, J. (2011) *Handbook for Multilevel Urban Governance in Europe*, European Urban Knowledge Network (EUKN), 2011.
7. *Тркуља и сарадници. Стратегија одрживог и интегралног урбаног развоја Републике Србије до 2030. године. Београд: Министарство саобраћаја, грађевинарства и инфраструктуре*, 2018.
8. *Un Habitat, New Urban Agenda, United Nations: Quito*, 2017

9. *UN Habitat. International guidelines on urban and territorial planning. United Nations Human Settlements Programme, Nairobi, 2015.*
10. *Čolić, N. i Čolić, R. Дијалошки јавни простор: Партиципативни приступ урбаном дизајну. Архитектура и урбанизам, бр. 47, 2018, стр. 37-45.*
11. *Winterbottom, D. Residual Space Re-evaluated [Portfolio]. Places, 2000, 13(3).*